

zijn dan in kleinen verkt door als men dien amb- en inroep, nambtelijke oorheid, Meer dan n achteren eenvoudiger ozie- elijke nar- g, s dit saam s aanbe- de verga- ambtelijke ente onder oogenblik aanvangen. gevoelen, n Heeren- ring en de pgedragen. del tegen tenaar des me oeder- siden heeft, meermalen ajeen, dan in, en het en bepaald roering van diaken of breekt den pressie van at het dan i plaats of ds een aan- n van den lingen en lf, dat de r ons hoo- van goede en gesteld, t men ten r zoo heeft de ambts- t mogelijk nd, predikstoel de laatste lgt de ge- onstaar er ng op één a, ziet men komen, en of hij be- prediker in trap te be- jwaartsche te loopen vergestelde aan. reekt niet, rend voor arentegen, bouwt zij- r, zoodat de rechte t platform form zich heeft men rd, en de is volko- d de ver- t liet met een verga- heeft men de eerste en bij de ook buiten asttaande t modera- de eerst en hier- ngen aan- aderingen, Doch dit huishoude- geloovigen, ren waar tige, crn- geschouwd at ten deze voor onze ar die voor eldt. ezien, ko- n beginsel gehouden, komenden et het be- n van de eenvoudige ide is, dat de oogen- en. Hier echts een ende dien achten op ren, ofte- ichten op bedoelden e redenen. n het be- chten der vorden te Dat en- hier ter derzinten, n wij nu tsdragers t te be- wachten

dan ten hoogste van drie minuten te zijn. Moeten daarentegen de ambtsdragers wachten op de gemeente, dan zouden ze op hun plaatsen moeten zijn bij het opengaan van de kerkdeuren, en dus een kwartier hebben te wachten, eer de dienst beginnen kon.

In de tweede plaats zijn de ambtsdragers weinigen in aantal, zoodat zij op eenmaal plaats kunnen nemen, terwijl de gemeente hiervoor te talrijk is, en dus niet dan man voor man, en zonder orde kan binnenkomen.

Het afbreken van den wachtestijd is alzoo voor de ambtsdragers op een bepaald oogenblik aan te geven, maar voor de gemeente niet.

En hierbij komt dan in de derde plaats, dat de ambtsdragers wel broederen onder de broederen zijn, maar in hun ambt optredende een hooger positie innemen. Het bestuur staat bij de uitoefening van zijn functie altoos boven de bestuurd. En zoo ook staan in de gemeente de ambtsdragers, waar ze in hun dienst optreden boven de leden. Iets wat dan ook plastisch door hun zitten op een hooger terrein of platform moet worden uitgedrukt.

En is dit alzoo, dan volgt ook hieruit, dat niet wie hooger staat in rangorde wacht op wie lager positie inneemt, maar omgekeerd, dat de leden wachten op de ambtsdragers.

Het verraadt dan ook een independentistischen trek, zoo men als lid der gemeente deze hooger positie van de ambtsdragers, waar ze in hun ambtelijken Dienst optreden, niet volmondig erkennen wil.

Van welke zijde men de zaak ook beziet, altoos weer komt men tot de conclusie, dat het gewenscht is, eerst de leden te laten bijeenvergaderen, en dan eerst, als zij bijeen zijn, de ambtsdragers als het bestuur der vergadering, dat met de leiding en met de uitvoering van den Dienst belast is, te doen binnenkomen, mits dan ook in één stoet, allen gezamenlijk.

Of het raadzaam is, dat de prediker dan aanstonds den kansel beklimme, bespreken we nader. En daarom hier alleen nog een kort woord over het gebed, na het binnenkomen.

Ook daarin heersche, zooveel het kan, orde.

Niet een prediker die reeds met zijn gebed gereed is, eer de ouderling nog zit, en ook niet de eene onderling die al vast gaat bidden, onderwijl de andere nog op zijn plaats moet komen.

Dat aphoristische en gebroekene maakt altoos een verwarden indruk op wie het aanziet, en schoon wordt de indruk dan eerst, als de ambtsdragers, na hun binnenkomen, tegelijk in het gebed gaan, en dus niet alvorens een ieder hunner zijn plaats heeft ingenomen.

Ouderwetsch.

De Hooge Raad heeft afwijzend beschikt op het verzoek van Mr. H. W. Hovy, om als Advocaat te worden toegelaten, in zijn kwaliteit van Doctor in de Rechtsgeleerdheid bij de Vrije Universiteit.

Het loont de moeite dit gewijde uit de oude doos in zijn geheel te lezen.

Het stuk luidt aldus:

De Hooge Raad der Nederlanden, in raadkamer vergaderd;

Recht doende, enz.;

Gezien de overgelegde stukken;

Gezien de conclusie van den procureur-generaal;

Overwegende, dat de in het verzoekschrift gevoerde bewering, dat het Reglement van Orde en Discipline voor de Advocaten en Procureurs het recht geeft om zich als advocaat en procureur te doen inschrijven op grond van het doctooraat in de Rechten van de Vrije Universiteit op Gereformeerden grondslag, zoodaals volgden uit artikel 1 der Statuten en de daaraan bij K. B. van 12 Febr. 1879 (St.-C. van 26 Febr. 1879) gegeven goedkeuring onjuist is, vernietigt de verklaring omtrent iemands bekwaamheid, waaraan de naam van doctooraat wordt gegeven, verleend door of van wege een bijzonder persoon of burgerrechtelijke vereniging, niet de strekking kan hebben om aan hem, aan wien die bekwaamheid en die titel aldus wordt toegekend, de rechten en voorrechten te schenken, die door de wet zijn verbonden aan de uitoefening van wetenschappelijke graden door de daardoor bij de wet aangewezen organen, en het genoemde Kon. besluit, waarbij, volgens de daaromtrent bij de wet van 22 April 1855 (Stbl. no. 32) gegeven voorschriften goedkeuring is verleend op de statuten der vereniging, die de bovengemelde school heeft gesticht, geen andere strekking heeft kunnen hebben en gehad heeft, dan alleen aan de bedoelde vereniging het recht te verleenen, om in burgerrechtelijke handelingen als rechtspersoon op te treden en met betrekking tot het hooger onderwijs, om overeenkomstig art. 99 der wet van 1876 (Stbl. no. 102) voormelde school te openen en in geen enkel opzicht aan die vereniging heeft kunnen geven eenige publiekrechtelijke bevoegdheden, waartoe behoort het verlenen van bijzondere rechten en voorrechten, bij deze wetten aangewezen;

Overwegende, dat de vraag, of iemand den door art. 1 en 22 van het K. B. van 14 Sept. 1838 (Stbl. no. 36) gewijzigd bij het K. B. van 1 Juni 1879 (Stbl. no. 107) vereischten graad van doctor in de rechten of in de rechtswetenschap bezit, zoodaals in de conclusie van den Procureur-generaal is aangevoerd, hare beantwoording alleen vindt in de wetten en verordeningen op het Hooger Onderwijs, in het bijzonder in de wet van 28 April 1826 (Stbl. no. 102), bij welke wet het in vroegere verordeningen, genoemde doctooraat of zoodaals andere wettelijke verordeningen zich uitdrukken, graad van meester in de rechten als doctooraat in de rechtswetenschap is geregeld;

Overwegende, dat aan dit doctooraat bij art. 92, overeenkomstig de vroegere verordeningen, behalve andere voorrechten de bevoegdheid is verbonden, om zich, met inachtneming der daaromtrent bestaande bepalingen, als advocaat te doen inschrijven en benoemd te worden tot de rechterlijke betrekkingen waarvoor volgens de wet op de rechterlijke organisatie de graad van meester in de rechten gevorderd wordt;

Overwegende, dat onder dat doctooraat vol-

gens art. 83 in verband met art. 35 en 36 der wet, gelijk ook in de conclusie van den Procureur-generaal is aangewezen, alleen kan worden verstaan het doctooraat in de rechtswetenschap verkrijgbaar aan de drie rijks-universiteiten en aan de universiteit der gemeente Amsterdam, onder voorwaarde dat deze laatste zou voldoen aan de eischen ten opzichte van den omvang van het onderwijs, de promotien, de examens en de toelating daartoe voor de Rijks-universiteiten gesteld en bovendien de aanstelling der hoogleraren aan de Koninklijke goedkeuring wordt onderworpen;

Overwegende, dat het doctooraat, door de bovengenoemde Vrije Universiteit te Amsterdam uitgereikt, derhalve de bevoegdheid niet kan geven, om als Advocaat en Procureur te worden ingeschreven;

Gezien art. 1 en 22 van het Reglement op de Orde en Discipline van Advocaten en Procureurs;

Wijst het gedaan verzoek af.

Hier tegen nu zou niets zijn in te brengen, zoo het positieve recht hier stellig sprak. Maar dit is ook hier niet het geval. Er zijn zeer kundige Juristen, die er andersom over oordeelen. Het geldt hier namelijk een dier vele quaestien, waarbij de beslissing afhangt van de jurisprudentie, d. w. z. van de conclusie waartoe de heeren Juristen geleid worden door hun opvatting van het verband en de woorden der bepalingen, die geacht kunnen worden het opgeworpen vraagstuk te beheerschen.

Bijna zonder uitzondering staan er bij zulke vragen twee opinien tegenover elkaar.

De ééne komt tot de jurisprudentie, dat de vraag *bevestigend*, de ander tot de jurisprudentie dat de vraag *ontkennend* moet worden beantwoord.

Het bescheid dat ge ontvangt hangt dus enkel af van de geheel andere vraag, of de mannen die in de vreeschuur zitten, de eerste of wel de tweede jurisprudentie zijn toegedaan.

Gaat straks door verandering van personeel de saamstelling van zulk een vreeschuur om, dan zal allengs ook de conclusie van dit college een andere worden. En al is het, dat met name de Hooge Raad er steeds op uit was, zekere continuïteit in zijn Arresten te bewaren, toch kost het weinig moeite om ook in zijn Arresten zulk een verandering van jurisprudentie aan te wijzen.

Dat de heer Hovy nul op zijn request kreeg, beduidt dus alleen, dat op dit oogenblik in den Hoogen Raad mannen zitting hebben, die eene jurisprudentie volgen als in boven geciteerd stuk aan het woord is. Maar het beduidt niet, dat het positieve recht de zaak ontwijfelbaar alzoo uitwijst. Bij een andere saamstelling van den Hoogen Raad, zou de heer Hovy, zonder dat iets in ons recht veranderd ware, allicht zijn toegelaten.

Vandaar ons opschrift: *Ouderwetsch*, en ons spreken van „uit de oude doos.“

En dat moeten we doen, omdat hier een beginsel op het spel staat.

Dat de Overheid voor haar ambtenaren een diploma eischt van haar eigen Universiteiten, is wel partijdig, maar verdedigbaar. Doch hier geldt het een geheel ander belang. Een advocaat is geen rijksbeambte, maar tolk en pleitbezorger van particuliere belangen. Er is iemand uit het volk, die in rechten wordt geroepen. Diens zaak moet bepleit worden, en daartoe treedt de advocaat op.

Een advocaat staat dus niet aan den kant van de Overheid, in *casu* van den rechter, maar aan den kant van het volk.

Op zichzelf kon de advocatuur dan ook geheel vrij zijn, en een ieder kon zelf den man kiezen, aan wien hij de bepleiting van zijn belangen toevertrouwde.

Maar het ingewikkeld karakter der procedure zou dit voor den rechter lastig maken, en daarom bepaalt de Overheid, dat ge u alleen moogt laten verdedigen door een man die in rechtszaken thuis is, en hierin ligt de oorsprong van de advocatuur.

Just hierom echter mogen dan ook aan de advocatuur geen andere eischen gesteld worden, dan dat de advocaat in het bestaande recht en in den gang der procedure thuis zij, en alzoo in staat blijke om geregeld te procederen.

Waar hij deze kennis opdeed, doet niets ter zake. Eisch is alleen, dat hij een man zij, met wien een rechter als met een deskundige handelen kunne.

Verklaart nu een wet, gelijk de onze, het Hooger Onderwijs vrij, dan onderstelt zij, dat verschil van beginsel en van inzicht op wetenschappelijk gebied het geven van bijzonder Hooger onderwijs in afwijking van het officiele, ook wat de *Rechten* aangaat, noodzakelijk kan maken, overmits in den boezem van het volk de officiele rechtsbeschouwing geen algemeenen weerklink vindt.

Maar dan is het ook het toppunt van kleingeestigheid en partijdigheid, als de Overheid niet kan verklaren: Voor mij als rechter mag niemand als advocaat verschijnen, dan die aan mijn Hoogeschoolen is gepromoveerd.

Let er intuschen op, dat er in niet één liberaal orgaan tegen deze illiberalen conclusie geprotesteerd is.

We hebben gewacht of de heeren ook spreken zouden.

Maar neen, ze zwijgen bij.

zen, waarop God spreekt. In de revelatio verbalis zijn de woorden niet door menschen gekozen, maar door God zelf. God spreekt met hoorbare stem tot het volk op Horeb, Deut. 5 vers 23. „En het geschiedde als zij die stem hoorden in den midden der duisternis *Amorrah*. Dit gaat gansch en al tegen het beweren van den heer M. in, die nog wel zegt: „Het woord hoorbaar staat in den geheelen bijbel niet, want het is geen bijbelsche gedachte“ wat Spreker met aanhalingen weerlegt.

Numeri 7 vers 89 noemt zelfs de plaats, vanwaar de toespraak geschiedde: Mozes hoorde een stem tot hem sprekende van boven het verzoendeksel.

Past dit nu op eene inspraak? Is, wanneer de plaats genoemd wordt, vanwaar de stem geschiedt, hier te denken aan een inwendige stem in de ziel des menschen? In het N. Testament wordt op verschillende plaatsen van hoorbaar spreken gesproken. Denk slechts aan Mattheus 17 vers 5 en 6, en aan den brief van Petrus, hoofdstuk 1 vers 17 en 18.

Hiermede meent spreker aangebond te hebben, dat in den bijbel vaak van hoorbaar spreken sprake is. Ook van inspraak wordt melding gemaakt. Als Samuel uitgezonden is om een koning over Israël te zalven in Jesse's huis, dan ziet hij Eliab, en lettende op de omstandigheden, meent hij, dat hij dezen krachtigen man moet zalven. Maar God spreekt tot hem: „Zie de hoogte zijner statuur niet aan.“ Deze inspraak is en blijft echter een relatie verbalis, want niet de mensch, maar God stelt de woorden vast. Gebeurt hetzelfde niet bij en door ons zelf, wanneer we onszelf iets verwijten, of aanranden onszelf vermannen? Gebeurt iets dergelijks niet in den magnetischen slaap, wanneer het kind den angst overdaan, door de moeder aangepoogd, dingen te schrijven, waarvan het zich zelf onbewust is. Tegen de duidelijke gegevens der H. S. gaat het dus in, wanneer de heer M. meent, dat God steeds door de omstandigheden spreekt. Bij Eliab spraken de omstandigheden immers iets geheel anders, dan Gods stem tot Samuel zeide.

Men werpt mij tegen, dat de heer M. niet heeft gegeven dan eene voorstelling, en ge zult toch wel erkennen, dat er meer dan eene voorstelling mogelijk is? Zeker erken ik dat. Wanneer men echter loochent, zoodaals door den heer M. geschiedde, dat de woorden in de revelatio verbalis door God zelf zijn gesproken, dan is deze voorstelling onwaar, wij zijn in strijd is met de voorstelling van den bijbel, die de eenige ware is. Zij loochent derhalve de historische betrouwbaarheid der H. Schrift, en komt dus in strijd met onze statuten. Lichten we dit met eenige voorbeelden toe.

De heer had tot Abraham gezegd: „Ga uit uw land en uit uw maatschap en uit uw vaders huis naar het land, dat ik u wijzen zal.“ „Zoo“ zegt de heer M., „verstond Abraham Gods stem, toen er gras ontbrak.“ Stond er nu niet meer bij, dan was de voorstelling van den heer M. niet ongerijmd, ofschoon er niets van in de Schrift staat. Ze zou zeer wel de ware kunnen zijn.

Maar zoo staan de zaken niet. Er staat meer. En hoe kan Abraham uit de omstandigheid, dat er geen gras is, hooren, dat God hem zal maken tot een groot volk, dat in zijn zaad alle geslachten des aardrijks zullen gezegend worden? En Paulus verwijst zelfs naar het woord „en in zaad“ in Galaten 3, waar hij zegt: „Hij zegt niet den zaad aan van vele, maar den zaad als van een, hetwelk is Christus.“ Is hier M.'s voorstelling niet de ongerijmdheid zelf?

Komen we tot de naamverandering. Abram en Sarai zegt de heer M. komen in een land, waar hunne namen eenigszins gewijzigd door het dialect „Abraham“ en „Sara“ worden uitgesproken. Hierin hoort hij dan de stem Gods, die hem zegt, dat hij een menigte der volken zal gewinnen en dat Sara dus een zoon zal krijgen. Alles zeer wel mogelijk, wanneer er niet meer bijstond, maar hoe kan hij uit deze dialectische uitspraak de instelling der benijdenis vernemen, hoe kan hij er uit weten, dat Ismaël 12 koningen tot nakomelingen zal hebben. Is het niet ongerijmd dit te willen vinden in een gewijzigde uitspraak van zijn naam. Deze zelfde ongerijmdheid vinden we in M.'s verklaring van de offerande. Ook hier loochent de heer M. het spreken Gods. Het zou, ofschoon spreker hier huivert, nog niet ongerijmd zijn in de gruwelijke zonden der heidenen het spreken Gods te zien. Maar wel is het dit, wanneer men in die zonden wil hooren: *Ga naar Moria*.

En ten slotte de vraag: „Voelt de heer M. deze ongerijmdheid niet?“ Ja zeker. En hoe redt hij zich dan? Door de inspiratie der Schrift te ontkennen. De heer M. toch zegt, wanneer hij in Genesis 15 op zijne manier het spreken Gods heeft verklaard: „De steller van het verhaal voegt er bij, dat ze 400 jaar in Egypte zullen zijn. Had hij later geleefd, hij zou ook van de 70-jarige ballingschap hebben gesproken.“ Hiermede geeft hij de betrouwbaarheid der Schrift prijs.

Is dit artikel „Abraham de Aartsverder“ nu de eenige uitlegging van dien aard? Neen, zijne „Profeten“ leeren ons, dat op andere bijbelsche personen hetzelfde wordt toegepast. Let slechts op M.'s definitie van een profet. „Een profet is een man, die het wezen der dingen ziet, in de omstandigheden der stem Gods hoort en dan zegt: „Zoo zegt de Heere.“ Ziehier hetzelfde in M.'s beschouwing over Samuël's roeping. Er is een bode tot Eli gekomen, om te spreken van oordeel, Samuël heeft het gehoord. Wanneer hij nu op zijn bed ligt en uit den slaap gehouden wordt door het getier der dronken wijven in den tempel, overdenkt hij, wat hij heeft gehoord en dan wordt hem zijn roeping bewust. „En dan zijn gaan naar Eli.“ „Wat antwoorde?“ „Zie, ik zie zooveel wonderen in, dat een jongere een oudere om raad vraagt en met moeilijkheden tot een verder gevorderde de toelichting neemt.“

We kennen de geschiedenis van Kon. 13, de geschiedenis der beide profeten te Bethel. Wat zegt de heer M. hiervan? „Indien gij nu meent, dat het altaar scheurde en de asch werd uitgestort en des konings arm verlamde op het woord van den profet, dan zou dit wel op een betoovering lijken.“ Is het dan niet gebeurd? „Ja zeker“, antwoordt M. „door het woord van den profet kwam er scheuring tusschen de offeraars, sommige kozen voor hem, andere voor den koning (dit is de scheuring van het altaar) door de oneenigheid, die hierdoor ontstond, en de asch werd uitgestort, en hierdoor wordt de asch van het altaar gestort. De koning wil den profet laten grijpen, maar de oneenigheid onder het volk verlamt zijn hand. De profet is echter in het land Israël niet veilig, hij gaat dus in geen huis en eet geen brood; wanneer hij gevlucht is en de gemoeienden bedard zijn, krijgt de koning weder macht (zijn hand komt weder tot hem). De leeuw, die den profet verslaat, was een man. Hoe verklaart dan de heer M. dat er staat: „De leeuw heeft den profet niet geeten, noch den ezel gebraken.“ Waren de Israëlieten dan kannibalen, dat uitdrukkelijk vermeld moet, dat deze strijdbare held (leeuw) den profet niet heeft opgegeten?

„Hoe kan Jesaja uit de omstandigheden opmaken, dat Hiskia nog 15 jaar zou leven? „Dat heeft hij ook niet“, zegt de heer M. want er staat, dat niemand het uur van zijn dood weet, wat Hiskia wel zou geweten hebben, indien Jesaja hem nog 15 verdere levensjaren had voorspeld.

Wat blijft er zoodoende over van de betrouwbaarheid der H. S.? O, broeder Merckens, ik zou u willen vragen hier voor God en deze vergadering, neem die woorden terug, verscheut hier uwe geschriften.

Geloof de heer M. dan niet aan de inspiratie? „Ja zeker“, zegt men, „hij heeft het publiekelijk geschreven, dat hij er aan geloof, zelfs aan de inspiratie der vertaling.“ Maar juist hieruit blijkt, dat M. en wij met inspiratie niet hetzelfde bedoelen en daarop komt het aan. We leven in een tijd, dat we elkander moeten nameten. Vraag den modernen predikant, of hij geloof aan de opstanding, aan de uitstorting des H. Geestes, en hij zal u volmondig „ja!“ antwoorden. Hij bedoelt met die woorden echter iets geheel anders, dan wij. Spr. heeft nog een ernstig mensch ontsteld, dat de inspiratie der H. S. loochent. De heer M. doet dit blijkens zijne verklaring ook niet. Dr. Daubanton schreef eens: „De gedichten van Da Costa

zijn even goed van God ingegeven als de psalmen Davids.“ Iets dergelijks zegt M. met betrekking tot de vertaling. En daar zijn we er; wie te veel bewijst, bewijst niets. Onder het woord inspiratie met betrekking tot de H. Schrift verstaen we, dat de H. Geest de pen der schrijvers zoo richtte, dat na het wegvallen ervan, de boekrollen even groote vastheid hadden, als wanneer ze ontstaan waren door een scheppingsdaad van God. De schrijver valt bij de inspiratie geheel weg. God is het, die schrift door middel der heilige mannen. Zoo is het niet met Da Costa, zoo is het niet met de Statenvertaling.

Maar weet ge dan niet, dat er sprake is van een man van 40 jaar, die een zoon had van 42, dat omtrek en middellijn van de koperen zee niet op elkander kloppen? Daarom gaat het echter niet. „Hek niet beweerd, dat er bij het overschrijven der manuscripten, niet hier en daar een fout kan ingeslopen zijn. Neen, de H. Schrift heeft een geschaafden rand, maar is een gouden drinkschaal, de schriftcritiek is ook een drinkschaal, maar niet van goud. Ze heeft echter evenveel een geschaafden rand.

Men heeft gezegd: „Gij wilt de ethischen uitdrijven!“ Laat mij hierterover stellen de pertinente verklaring, dat ik geloof, dat zoowel gereformeerden als ethischen in onze kring gelijke rechten hebben. Dit is niet eene goedkope verklaring, maar ik kan u dit metterdaad bewijzen. Denk slechts aan de stemming waarbij 3 gereformeerde broeders werden gekozen om zitting te nemen in het H. B. Spreker was een van de drie; maar hij heeft de benoeming niet aangenomen, omdat hij de gelouiden stemming voor een partijstemming hield en zich daartoe niet wou leenen. Een ieder Christelijk onderwijzer, die op den bodem der statuten staat, heeft recht op het lidmaatschap; maar hij sta dan op den bodem onzer statuten.

Ieder kenner zal toestemmen, dat deze spreker namens het Hoofdbestuur zijn taak niet wel uittennemend kon vervullen, dan dit aan broeder Wietsinga gegeven is.

Stellig verhoort het den dunk dien men omtrent onze Christelijke onderwijzers behoort te hebben, waar uit hun midden zoo vaak en zoo opegeleefd pleidooi over zoo ingewikkeld probleem gehoord werd.

Officieele Berichten.

(Met verhooring uit het Kerkblad van 24 Juni '98.)

Vergadering der Classe 's-Gravenhage, gehouden 14 Juni 1898 te 's-Gravenhage.

In het moderamen nemen naar toebeurt zitting: Ds. Elshove als praeses, Ds. Van Binsbergen assessor, Ds. Eisma als scriba.

Op de volgende vraag: Is er ook eenig bezwaar tegen het optreden van Ds. Bootsma, geestelijk verzorger op de stichting Bloemendaal, in de Geref. kerk? kan de Classe niet ingaan, daar de officiele bescheiden omtrent de loomaking van Ds. Bootsma van de kerk te Den Helder niet ter tafel zijn. Wordt besloten, dat de kerk van Loosduinen op de volgende vergadering volledig bericht zal geven aangaande de kerkelijke positie van Ds. Bootsma.

Op voorstel van Den Haag B wordt besloten, dat op 31 Aug. a.s. den dag der feitelijke aanvaarding der regering door koningin Wilhelmina, in de kerken der Classe eene ure des gebeds zal gehouden worden. Daar de Synode van Middelburg het mandaat der Classe 's-Gravenhage tot het uitschrijven van een bededag niet hernieuwd heeft, wordt besloten, dat de Classe zich zal bepalen tot eene officiele publicatie van haar besluit aangaande zichzelf en daaraan den wensch zal toevoegen, dat ook in de andere Geref. kerken eene zoodanige ure des gebeds gehouden moge worden. In de kerken dezer Classe zal het biduur zoo mogelijk gehouden worden in den vormiddag.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt na het zingen van Psalm 89: 7 de vergadering met dankzegging en gebed gesloten door Ds. Wijmensga.

Kort verslag der Provinciale Synode van Gelderland, gehouden 8 Juni 1898, te Apeldoorn, in het kerkgebouw aan de Looiaan.

In het moderamen werden gekozen: Ds. J. C. van Schelven, praeses; Ds. J. W. A. Notten, assessor; Ds. D. Koffijberg, scriba.

Aangezien de provincie Gelderland onder 's-Heeren zegen zal trachten, zelfs in het onderhouden van het tractement, volgens Art. 13 D. K. te voorzien, wordt eene begroting, die de Synode aangeboden, nader besproken en goedgekeurd; terwijl een voorstel van deputaten voor deze aangelegenheid benoemd, wordt aangenomen van deren inhoud: „De inkomsten van de Kas Art. 10 zullen gevonden worden uit twee halfjaarlijkse collecten in de plaatselijke kerken. Wat dan nog ontbreekt ter voldoening aan het noodige bedrag der uitgaven, zal door de verschillende Classen als volgt bijgepast, en aan den quaestor der Prov. Synode op deze vergadering worden afgedragen, in dezelfde verhouding, waarin thans de respectieve Classen voor andere uitgaven aangeslagen zijn. Als overgangsbepaling zal gelden: Het reeds ontbrekende in de kas voor de uitgaven van dit jaar worde thans in bovengenoemde verhouding over de Classen aangeslagen. De tijd der te houden collecten zal zijn Januari en Juli van elk jaar.“ Door dit besluit kan de Synode niet ingaan op den aanslag der deputaten voor de Generale Kas.

De morgenzitting wordt door den voorzitter gesloten en Ds. Notten gaat voor in gebed en dankzegging.

Na een uur panze vangt de avondzitting aan waarbij broeder van den Bleek voorgaat in de gebeden.

Door deputaten ad Examina wordt rapport uitgebracht en dit met dankzegging goedgekeurd. Bij de bespreking van dit rapport wordt er op gewezen om een eensluidenden beroepsbrief voor dicaren des Woords te erlangen; zoodoende of de consulent wel of niet bij een uit te brengen beroep aanwezig behoort te zijn (zie Art. 5 D. K.). Wat de eene opmerking betreft, besluit de Synode aan BB. deputaten ad Examina ad hoc hun een concept beroepsbrief te willen geven; en wat het tweede betreft zulks aan de Classen over te laten of een consulent behoort tegenwoordig te zijn bij de uithrenging van een beroep.

Namens deputaten voor den arbeid der Zending wordt uitvoerig gerapporteerd over de hun opgedragen werkzaamheden, waarbij nog een tweetal Staten als overzicht van dit werk in deze Provincie ter tafel worden gelegd. Van verschillende zijden en door verscheidene leden wordt gevraagd en geantwoord, hoe er uitvoering aan dit rapport zou kunnen gegeven worden.

Nadat de commissie voor haar belangrijke arbeid dank gezegd is, wordt besloten, dit rapport af te doen drukken in de *Gelderlandsche Kerkbode*, en verenigt zich de Synode met het volgende voorstel: „De Synode gehoord het rapport van deputaten ad hoc voor de zending spreekt

„uit: „dat zij het beginsel in dit rapport neergelegd accepteert: — de deputaten volmacht „geeft, om des gevraagd, de kerken naar dit „beginsel te adviseeren; doch op de regeling „van hunne uitgewerkte voorstellen voor als nog „wenscht te wachten tot nadat het rapport van „Generale deputaten bij de kerken is ingekomen.“

Het houden van een „Biddag“ bij de aanvaarding der regering door H. M. de Koningin, wordt besproken. Nadat ook gelezen is een verzoek der Prov. Synode van Friesland, om daarvoor te willen vaststellen D. V. 31 Aug. a.s. besluit de Synode al de Gereformeerde kerken in de Prov. Gelderland te verzoeken: „om op 31 Augustus aanstaande een ure des gebeds te houden;“ de wijze waarop zulks geschieden zal, overlatende aan de plaatselijke kerken.

Hierna gaat de vergadering over tot het benoemen der verschillende deputaten.

Hierna wordt de vergadering op gebruikelijke wijze gesloten, nadat de voorzitter een woord van opwekking en hartelijken dank gesproken had en Ds. Kok was voorgegaan in gebed en dankzegging.

Buitenland.

Engeland. De primas der Episcopale kerk in Edinburgh.

Weeder hebben dit jaar de algemeene vergaderingen van de Presbyteriaansche kerken van Schotland plaats gehad. Opmerkelijk was het dat in de vergadering of synode der Presbyteriaansche Staatskerk de primas der Anglicaanse Staatskerk, de aartsbisschop van Canterbury, verschenen is. Dat hij door den voorzitter warm verwelkomd werd, kan men begrijpen. Waaron hij daar kwam is niet openlijk uitgesproken. Sommigen meenen dat de aartsbisschop propaganda heeft willen maken voor de matigheid, omdat hij twee driemaal over deze zaak een speech hield. Waarschijnlijk komt het ons voor dat de Engelse kerkvorst door zijn bezoek te Edinburgh heeft willen te kennen geven, dat de Staatskerken van Engeland en die van Schotland een gemeenschappelijk belang hebben. Er zijn ook Episcopalen, die het in de Schotsche Staatskerk benijden, dat zij de macht heeft om zichzelf te besturen, en die daarom hetzelfde voor de Episcopale Staatskerk zoeken te verkrijgen. Deze kerk toch hangt, als het er op aan komt, af van de besluiten van het Parlement, al handelen ook vele predikanten gansch willekeurig. Men weet reeds te verhalen dat de aartsbisschop van Canterbury naar Edinburgh trok om daar te leeren hoe hij in zijn eigen kerk de dingen heeft te leiden. Gelijk men weet, komen in Engeland velen tegen het willekeurig handelen van predikanten op. Verreweg het grootste deel van de Anglicaanse kerken wordt door predikanten bediend, die de godsdiensttoefeningen steeds meer in Roomsche sporen brengen. Men komt daartegen op en zegt terecht: zoolang de Episcopale kerk een Staatskerk is, welke onderhouden wordt op kosten van het algemeen, zoolang moet die kerk staan onder de controle van het Parlement, heeft zij zich te houden aan de ordeningen die het Parlement voor haar maakt.

We zijn het eens met de hoogkerkelijken, dat zoolang de kerk Staatskerk is, de Staat ook zeggenschap heeft in de dingen, de kerk betreffende. Maar het gaat niet aan, en vele Episcopalen beginnen dit te gevoelen, dat men uit de Staatskas geld geniet en daarbij door het willekeurig invoeren van Roomsche ceremonien bij de godsdiensttoefeningen een groot deel der gemeente de kerk uitjaagt. Zegt men: „de kerk moet vrij zijn om hare eigene zaken te regelen, het komt den overheid niet toe zich te mengen in de dingen van de religie“, dan geven wij dit grif toe, maar voegen er aan toe, dat daarom elke Staatskerk geoordeeld is. In Frankrijk bijv. straft de regering dikwijls bisschoppen en pastoors, die handelingen doen tegen den zin van de bovengedrijvende partij, met inhouding van traktement, en volkomen terecht, wanneer men het revolutionair beginsel is toegedaan dat bij de overheid de macht ook over de kerk berust.

Men beweert nu dat de aartsbisschop de algemeene vergadering van de Schotsche Staatskerk bijwoonde om het voorbeeld te zien van een Staatskerk, die toch de macht heeft om haar eigen zaken te regelen.

Omtrent de algemeene vergaderingen van de twee groote vrije Schotsche kerken kunnen wij mededeelen dat de stappen tot vereniging gedaan, weldra met succes zullen worden bekrond. Maar de handelingen van deze algemeene vergaderingen zijn nog niet in ons bezit, daarom kunnen wij omtrent deze zaak niets meer mededeelen.

Men hoopt dat als de Presbyteriaansche kerken vereenigd zijn, zij sterk zullen staan tegenover de Staatskerk. Wij houden het er voor, dat de vrije kerken in Schotland en Engeland zich alleen zullen kunnen handhaven wanneer zij getrouw blijven of weder getrouw worden aan de Gereformeerde belijdenis.

Dat men zich in Nonconformistische kringen zwak gevoelt, blijkt uit het feit dat men een Nonconformistische partij in het Parlement wil vormen. Zoo wijkt men van de goede lijn af, er is geen Gladstone meer om van die verkeerde paden af te manen. Het orgaan der vrije Congregationalistische kerken, *The Independent*, kent het oprichten van zulk een partij als tegenvoet van het clericalisme niet af, zonder in te zien dat zij mee op denzelfden verkeeren weg wandelt.

Frankrijk. Een ernstig protest tegen de Theologische richting dezer dagen.

In de *Revue Chrétienne*, een maandschrift dat in Frankrijk verschijnt onder redactie van den heer Frank Puaux, heeft de predikant Babut van Nîmes, een artikel geschreven onder den titel van: „Eenige overdenkingen naar aanleiding van de gevoelens van den heer Sabatier over het wezen van het Christendom“. De *Eglise libre* kondigt deze artikelen aan met de woorden: „de gematigdheid van den schrijver, de teederheid die zijne liefde hem ingeeft, het ernstige streven om den schrijver op welken hij kritiek uitoefent, recht te laten wedervaren, doen slechts de dwalingen die hij aanduidt des te beter uitkomen, en als men het artikel gelezen heeft, is men vol ongerustheid over de afwijkingen der heidendaagsche theologie. Zonder twijfel zijn die afwijkingen niet bij allen dezelfden; maar als men spreekt over hervormingen op zedelijk, maatschappelijk gebied, hoeveel meer moest men dan handelen over eene reformatie op het terrein der Theologie! Er wordt daaraan behoefte gevoeld, want meer dan één predikant, die pas van de studie kwam, haast zich om op nieuw te gaan studeren, volgens een ander plan, met een ander doel en volgens andere begijnselen, dan die welke men hem aan de Universiteit aangeduid had.“

Dat deze woorden van het hoofdorgaan der

Uit de Pers.

Uit de Christelijke Schoolbode namen we hier over het uittuimend en keurig pleidooi door den heer Wietsinga van Meppel onlangs op de vergadering van Christelijk Onderwijs over de realiteit van het „spreken Gods“ gehouden.

Voornamelijk gaat de quaestie over het spreken Gods. Hoe geschiedt dit? In de Schrift is sprake van tweerlei spreken Gods, ten eerste: een spreken met woorden (revelatio verbalis) en ten tweede: een spreken door de omstandigheden (revelatio realis). Wie het eerste ontkent, loochent de waarheid der Schrift.

Welk verschil bestaat er nu tusschen beide wij-